

SAVEZ DRUŠTAVA PSIHOTERAPEUTA SRBIJE

ETIČKI KODEKS

PREAMBULA

Etički kodeks Udruženja je napravljen s obzirom na razvoj događaja u psihoterapiji i u široj društvenoj zajednici. Etički principi izvedeni su iz vrednosti povezanih sa ljudskim pravima uvrštenim u Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima i ukazuju na stavove koje treba zauzeti da bi se ove vrednosti prevele u profesionalnu praksu. Praksa psihoterapeutske profesije, svi članovi Udruženja (članovi udruženja i individualni članovi) prihvataju da psihoterapeutska praksa zahteva odgovornost i etički principi koji slede obavezujući su za sve članove Udruženja. Članovi nacionalnih asocijacija koje su članice Udruženja treba da obezbede svoje vlastite norme koje moraju biti u skladu sa etičkim kodeksom Udruženja i nacionalnim zakonskim normama.

CILJ

Etički kodeks ima više ciljeva:

1. da poveća svest terapeuta i njegovo razmišljanje o etici (o vrednostima i principima kao i o normama i zabranama);
2. regulisanje neodgovarajućeg ponašanja (da zaštiti klijente od neetičke primene psihoterapije od strane psihoterapeuta i onih koji se obučavaju);
3. unapređenje optimalnog ponašanja (postavljanje standarda za svoje članove);
4. osnov za podnošenje pritužbe.

Psihoterapeutska disciplina i profesija

Psihoterapija je kako naučna tako i primenjena disciplina. Ona je takođe i posebna profesija. Kako se psihoterapija razvijala kao specifična naučna disciplina, potreba za njenim etičkim kodeksom smatra se delom razvoja njenog identiteta. Psihoterapija je sistematsko korišćenje odnosa između psihoterapeuta i klijenta da bi se izazvale promene na kognitivnom planu, u osećanjima i ponašanju i daljem razvoju. Psihoterapeutska disciplina karakteriše se posvećenošću da se na odgovoran način postigne pomenuti cilj. Psihoterapeuti poštuju dostojanstvo i vrednost pojedinca i teže očuvanju i zaštiti fundamentalnih ljudskih prava. Od psihoterapeuta se zahteva da koriste svoju stručnost uzimajući u obzir dostojanstvo pojedinca i uvažavajući najbolji interes klijenta. Psihoterapeuti poštuju druge pripadnike svoje profesije i srodnih profesija i čine svaki mogući napor, koliko god su to u stanju i kada to nije u konfliktu sa interesom njihovih interesa, da pruže potpunu informaciju i pruže uzajamno poštovanje. Oni koriste svoje veštine samo za one svrhe koji su u skladu sa ovim vrednostima i ne dozvoljavaju svesno drugim licima da ih zloupotrebljavaju. U okviru psihoterapije kao profesije za pružanje pomoći, etički principi treba da pokriju mnoge oblasti kako bi uticale na etičko ponašanje. Glavni su sledeći klijenti, sami terapeuti, oni koji se obučavaju, kolege i okruženje/zajednica.

Vršeći svoju profesiju psihoterapeuti su podložni etičkim principima u sledećim oblastima:

1. Odgovornost
2. Profesionalna kompetencija i usavršavanje
3. Poverljivost
4. Dobrobit klijenta
5. Profesionalni odnosi
6. Javne izjave
7. Pravo na jasnu i istinitu informaciju
8. Tehnike procene
9. Istraživanje u oblasti psihoterapije i
10. Konkretna zabrane

1. ODGOVORNOST

Opšti princip: prilikom pružanja usluga, psihoterapeuti se drže najviših standarda svoje profesije, oni prihvataju odgovornost za posledice svojih postupaka i prakse i biraju ponašanje uzimajući u obzir široki spektar faktora na primer klijenta, sebe, onog koji se obučava, kolege i okruženja/zajednice kao celine. Psihoterapeuti nastoje da obezbede da se njihove usluge koriste na odgovarajući način.

Princip 1.a: Kao praktikujući psihoterapeuti oni znaju da imaju značajnu društvenu odgovornost zato što njihove preporuke i profesionalni postupci mogu izmeniti živote drugih. Oni su svesni ličnih, društvenih, organizacionih, finansijskih, ekoloških ili političkih situacija i pritisaka koji mogu dovesti do zloupotrebe njihovog uticaja.

Princip 1.b: Psihoterapeuti unapred razjašnjavaju sa svojim klijentima sve stvari koje se mogu ticati njihovog zajedničkog rada. Oni izbegavaju odnose koji mogu ograničiti njihovu objektivnost ili dovesti do konflikta interesa.

Princip 1.c: Psihoterapeuti imaju odgovornost da pokušaju da spreče iskrivljavanje, zloupotrebu ili potiskivanje njihovih nalaza od strane institucije ili agencije kod koje su zaposleni.

Princip 1.d: Kao članovi nacionalnih ili organizacionih dela psihoterapeuti kao pojedinci ostaju odgovorni u skladu sa najvišim standardima svoje profesije.

Princip 1.e: Kao nastavnici ili edukatori, psihoterapeuti shvataju svoju primarnu obavezu da pomognu drugima u sticanju znanja i veština. Oni održavaju visok naučni standard prezentirajući informacije objektivno, potpuno i tačno.

Princip 1.f: Kao istraživači psihoterapeuti prihvataju odgovornost za izbor tema svojih istraživanja i metoda koje koriste u istraživanju, analizama i izveštavanju. Oni planiraju istraživanje na način

koji minimizira mogućnost da njihovi nalazi dovedu do zablude. Prilikom publikovanja izveštaja o radu oni nikada ne prikrivaju podatke koji osporavaju i priznaju postojanje alternativnih hipoteza i objašnjenja za njihove rezultate. Psihoterapeuti prihvataju priznanje samo za ono što su stvarno uradili. Oni u napred objašnjavaju svim odgovarajućim licima i agencijama očekivanja u vezi sa distribucijom i korišćenjem podataka. Mešanje u sredinu u kojoj se podaci prikupljaju drže se u najmanjoj mogućoj meri.

2. PROFESIONALNA KOMPETENCIJA I USAVRŠAVANJE

Opšti princip: Održavanje visokih standarda kompetencije jeste odgovornost koju dele svi psihoterapeuti u interesu javnosti i profesije u celini. Psihoterapeuti priznaju granice svoje kompetencije i ograničenja svojih tehnika. Oni pružaju samo one usluge i koriste samo one tehnike za koje su stekli kvalifikacije obukom i iskustvom. U onim oblastima u kojima još ne postoje priznati standardi, psihoterapeuti preduzimaju sve neophodne mere predostrožnosti kako bi zaštitili dobrobit svojih klijenata. Oni su upoznati sa aktuelnim informacijama o zdravlju, nauci i svojoj profesiji u vezi sa uslugama koje pružaju. Od psihoterapeuta se zahteva da se svojom profesijom bave na stručan i etičan način. Od njih se zahteva da posvete pažnju istraživanju i usavršavanju u naučnoj oblasti psihoterapije. Za psihoterapeute se zahteva stalna profesionalna edukacija, profesionalno usavršavanje i supervizija. Psihoterapeuti treba da usavrše svoju praksu za one oblasti i metode lečenja za koje se može dokazati da su stekli dovoljno znanja i iskustva i za koje su sertifikovani.

Princip 2.a: Psihoterapeuti tačno prezentuju svoju kompetenciju, obrazovanje, obuku i iskustvo. Oni navode kao dokaz svog obrazovanja i profesionalne obuke samo one kvalifikacije i diplome koje su stečene na priznatim obrazovnim institucijama ili onim koje priznaje EAP. Oni obezbeđuju da na pravi način zadovolje minimalne profesionalne standarde koje je propisala EAP, relevantne kriterijume nacionalne organizacije i kriterijume relevantne evropske organizacije za akreditaciju za modalitet ili metod za koji one postoje. Oni poštuju druge izvore obrazovanja obuke i iskustvo koje su stekli.

Princip 2.b: Kao praktikujući psihoterapeuti i kao nastavnici ili edukatori oni vrše svoje dužnosti pažljivo se pripremajući, tako da njihova praksa bude u skladu sa najvišim standardima, a komunikacija tačna, aktuelna i relevantna.

Princip 2.c: Psihoterapeuti priznaju potrebu za stalnim obrazovanjem i ličnim usavršavanjem i otvoreni su za nove procedure i promene u pogledu očekivanja i vrednosti tokom vremena.

Princip 2.d: Psihoterapeuti uviđaju razlike među ljudima, kao što su one koje mogu biti u vezi sa starosnom dobi, polom, društvenim ekonomskim i etničkim poreklom ili posebnim potrebama onih koji bi mogli biti u posebno nepovoljnom položaju. Oni stižu odgovarajuću obuku, iskustvo ili savete da bi obezbedili kompetentnu i adekvatnu uslugu kada postupaju sa svim ovim licima.

Princip 2.e: Psihoterapeuti odgovorni za donošenje odluka koje se odnose na pojedince ili politiku zasnovanu na rezultatima testa shvataju psihološka ili edukativna merenja, probleme evaluacije i oglednih istraživanja.

Princip 2.f: Psihoterapeuti shvataju da lični problemi i konflikti mogu da utiču na profesionalnu efikasnost. S tim u skladu oni se uzdržavaju od preuzimanja bilo kakvih aktivnosti u kojima postoji mogućnost da njihovi lični problemi dovedu do neadekvatnog postupanja ili naškode klijentu, kolegi, studentu ili učesniku istraživanja. Ukoliko su uključeni u takvu aktivnost u trenutku kada postanu svesni svojih ličnih problema, oni traže kompetentnu profesionalnu pomoć radi utvrđivanja da li treba da suspenduju, okončaju ili ograniče obim svojih profesionalnih aktivnosti.

Princip 2.g: Psihoterapeuti koji se angažuju u novim oblastima vode računa da zadovolje sve zahteve vezane za obuku i profesiju u toj oblasti pre nego što počnu da je praktikuju i vode računa da njihova delatnost u ovoj novoj oblasti bude u skladu sa najvišim mogućim standardima. Staraju se da ne bude razvodnjavanja, konfuzije ili konflikata sa bilo kojom trenutnom aktivnošću.

3. POVERLJIVOST

Opšti stav: Psihoterapeuti imaju prvenstveno obavezu da poštuju poverljivost informacija koje dobijaju od lica tokom svog rada kao psihoterapeuta. Oni takve informacije otkrivaju drugima samo uz saglasnost datog lica (ili njegovog pravnog zastupnika), izuzev u onim neobičnim okolnostima pod kojima bi neotkrivanje verovatno dovelo do nesumnjive opasnosti po to lice ili po druge. Psihoterapeuti informišu svoje klijente o zakonskim granicama poverljivosti. Saglasnost za otkrivanje informacija drugima normalno se pribavlja u pisanoj formi od lica o kome se radi. Terapeutski odnos zasniva se na pretpostavci da je ono što se dogodi između psihoterapeuta i klijenta samo njihova stvar i ogrešenje o profesionalno poverenje smatra se ozbiljnim nemoralom i u suprotnosti je sa kodeksom profesije. Uspesna terapija zahteva da terapeut ne bude pod apsolutnom obavezom čuvanja tajne koju mu na bilo koji način nameće klijent. Psihoterapeuti ne treba da gube iz vida svoje moralne dužnosti prema čovečanstvu u celini, to jest prema ljudima koji nisu njihovi klijenti. Opšti princip koji je temelj ograničavanja poverljivosti treba da bude taj da poverljiva informacija koju klijent daje terapeutu jeste vlasništvo klijenta i ne treba da bude otkrivena trećem licu, osim ukoliko terapeut proceni da je to neophodno radi zaštite nečije bezbednosti. Mogu postojati ekstremne situacije u kojima bi taj princip bio zapostavljen. Psihoterapeuti neće ući niti će održavati profesionalnu vezu u kojoj druge aktivnosti ili odnos između psihoterapeuta i klijenta mogu da ugroze profesionalni ugovor. Isto važi i za superviziju.

Princip 3.a: Informacija do kojih se dođe kliničkim ili konsultativnim odnosima ili evaluacijom podataka u vezi sa decom, studentima, zaposlenima i drugima, razmatraju se samo u profesionalne svrhe i samo sa licima kojih se nesumnjivo stvar tiče. Pisani i usmeni izveštaji predstavljaju samo podatke prikupljene u svrhu evaluacije ili reference i na svaki način se nastoji da se izbegne nepotrebno izbegavanje privatnosti.

Princip 3.b: Psihoterapeuti koji prezentuju lične informacije dobijene tokom profesionalnog rada u svojim radovima predavanjima ili drugim javnim forumima moraju bilo pribaviti prethodnu saglasnost da to učine ili adekvatno prikriti sve informacije koje otkrivaju identitet.

Princip 3.c: Psihoterapeuti se drže odredbi vezanih za čuvanje tajne prilikom čuvanja i uništavanja zapisa kao i u slučaju da oni sami nisu dostupni.

Princip 3.d: Kada rade sa maloletnim ili sa drugim licima koja nisu u stanju da daju dobrovoljan svesni pristanak psihoterapeuti posebno vode računa da zaštite najbolje interese ovih lica i konsultuju druga lica koja su sa tim povezana.

4. DOBROBIT KLIJENTA

Opšti princip: Psihoterapeuti poštuju integritet i štite dobrobit osoba i grupa sa kojima rade. Psihoterapeuti naglašavaju značaj podsticanja razvoja svake osobe. Psihoterapeuti brinu o sebi i drugima (fizički, psihički itd) imajući na umu jedinstvenost i vrednost svakoga. Psihoterapeuti uzimaju u obzir posledice vlastitih postupaka kao i klijenata polaznika obuke, terapeuta supervizora, savetnika, itd. Kada dođe do konflikta interesa između klijenata i institucije koja zapošljava psihoterapeute, psihoterapeuti jasno naznačavaju prirodu i smer svoje lojalnosti i odgovornosti i stalno izveštavaju sve strane o svojim obavezama. Psihoterapeuti potpuno izveštavaju klijenta u vezi sa ciljem i prirodom bilo koje procedure vezane za evaluaciju, lečenje, edukaciju ili obuku i otvoreno priznaju da klijenti, studenti i lica koja su na obuci ili učesnici u istraživanju imaju slobodan izbor u vezi sa učešćem. Prisiljavanje ljudi da učestvuju ili da ostanu primaoci usluga je nemoralno.

Princip 4.a: Psihoterapeuti su stalno svesni vlastitih potreba i svog potencijalno uticajnog položaja s obzirom na lica kao što su klijenti, studenti, lica na obuci, subjekti i podređeni. Oni izbegavaju eksploataciju poverenja i zavisnosti takvih lica. Psihoterapeuti čine sve napore da izbegnu dvojne odnose koji bi mogli da utiču na njihov profesionalni sud ili povećati rizik od eksploatacije. Primeri takvih dvojnih relacija uključuju, ali nisu ograničeni, profesionalnu pomoć ili istraživanje sa zaposlenima, studentima, licima pod supervizijom, bliskim prijateljima ili rođacima. Seksualna bliskost sa bilo kojim od ovih klijenata, studenata, lica koja su na obuci i učesnika u istraživanju nemoralne su.

Princip 4.b: Kada psihoterapeut pristane da pruži usluge klijentu na zahtev trećeg lica psihoterapeut preuzima na sebe odgovornost da objasni prirodu relacija svim stranama kojih se to tiče.

Princip 4.c: U slučajevima kada zahtevi organizacije nalažu psihoterapeutima da prekrše ove ili bilo koje etičke principe psihoterapeuti objašnjavaju prirodu konflikta između tih zahteva i tih principa. Oni obaveštavaju sve strane o svojim etičkim dužnostima psihoterapeuta i preduzimaju odgovarajuće radnje.

Princip 4.d: Psihoterapeuti unapred prave finansijske aranžmane koji štite najbolje interese klijenata, studenata, lica u obuci ili učesnika u istraživanju i koje oni jasno shvataju. Oni ne daju niti primaju novčane nadoknade za upućivanje klijenata na profesionalne usluge. Oni deo svojih usluga pružaju za malu ili nikakvu finansijsku nadoknadu.

Princip 4.e: Psihoterapeuti okončavaju klinički ili savetodavni odnos čim postane prilično jasno da klijent nema koristi od njega ili kada god klijent to zahteva. Oni pružaju pomoć klijentu da pronađe alternativne izvore pomoći.

5. PROFESIONALNI ODNOS

Opšti princip: Psihoterapeuti postupaju sa dužnim poštovanjem prema potrebama i posebnim sposobnostima i obavezama svojih kolega u oblasti psihoterapije, psihologije, medicine i drugih oblasti. Oni poštuju prava i obaveze institucija ili organizacija sa kojima su ove druge kolege u vezi.

Princip 5.a: Psihoterapeuti shvataju oblasti kompetencije srodnih profesija. Oni koriste u punoj meri sve profesionalne, tehničke i administrativne resurse koji služe najboljim interesima klijenata. Odsustvo formalnih veza sa profesionalcima iz druge oblasti ne oslobađa psihoterapeute odgovornosti da obezbede svojim klijentima najbolju profesionalnu uslugu niti ih oslobađa obaveze da predviđaju i budu marljivi i taktični u pribavljanju komplementarne ili pribavljanje alternativne pomoći koja je neophodna.

Princip 5.b: Psihoterapeuti znaju i uzimaju u obzir tradiciju i praksu drugih profesionalnih grupa sa kojima rade i oni sarađuju u punoj meri sa takvim grupama. Ukoliko neko lice dobije slične usluge od drugog profesionalca psihoterapeut pažljivo razmatra taj profesionalni odnos i postupa sa oprezom i osetljivošću, kako sa obzirom na terapeutska pitanja tako i na dobrobit klijenta. Psihoterapeut razmatra ovo pitanje sa klijentom kako bi na minimum sveo rizik od zabune i konflikta i traži gde je to moguće da održava jasan i saglasan odnos sa drugim angažovanim profesionalcima.

Princip 5.c: Psihoterapeuti koji angažuju ili vrše superviziju nad drugim pripadnicima profesije ili licima koja su na obuci prihvataju obavezu da olakšaju dalji profesionalni razvoj ovih lica i preduzimaju mere da obezbede njihovo sticanje kompetencija. Oni obezbeđuju adekvatne uslove rada, blagovremene evaluacije, konstruktivne konsultacije i prilike za sticanje iskustva.

Princip 5.d: Psihoterapeuti ne iskorišćavaju svoje profesionalne relacije sa klijentima, licima nad kojima vrše superviziju, studentima, zaposlenima niti učesnicima u istraživanju seksualno ili na bilo koji drugi način. Psihoterapeuti ne tolerišu niti se upuštaju u seksualno uznemiravanje. Seksualno uznemiravanje definiše se kao niz namernih ili ponovljenih komentara, gestova ili fizičkih kontakata seksualne prirode koje primalac ne želi.

Princip 5.e: Kada psihoterapeuti znaju za kršenje etike od strane drugog psihoterapeuta i kada to izgleda prikladno, oni pokušavaju da taj problem reše neformalno skrećući pažnju tom psihoterapeutu na njegovo ponašanje. Ukoliko se radi o manjem prekršaju i/ili se čini da je uzrokovan nedostatkom osetljivosti, znanja ili iskustva, ovakvo neformalno rešenje obično je adekvatno. Ovakvi neformalni korektivni postupci vrše se uzimajući u obzir sva prava na poverljivost koja su primenljiva. Ukoliko izgleda da se kršenje ne može popraviti nekim neformalnim rešenjem ili je ozbiljnije prirode, psihoterapeuti skreću pažnju na to odgovarajućoj instituciji, asocijaciji ili komitetu za profesionalnu etiku i ponašanje.

6. JAVNE IZJAVE

Opšti princip: Kada najavljuju ili reklamiraju profesionalne usluge, psihoterapeuti mogu da navedu sledeće informacije kako bi opisali davaoca usluga: ime, najvišu relevantnu akademsku diplomu ili sertifikat o obuci stečen u akreditovanoj instituciji, datum i tip ECP akreditacije, članstvo u psihoterapeutskim organizacijama i za profesiju relevantnim telima, adresu, telefonski broj, radno vreme, kratak spisak psiholoških usluga koje pružaju, adekvatnu prezentaciju novčanih nadoknada, strane jezike koje govore, politiku vezanu za osiguranje ili plaćanje od trećeg lica i druge kratke i relevantne informacije. Dodatne informacije koje su relevantne ili važne za klijenta mogu se, ukoliko to nije zabranjeno, uvrstiti pod druge odredbe ovih etičkih principa.

Princip 6.a: Javne najave i reklame kojima se privlače učesnici u istraživanju u kome se nude kliničke usluge ili druge profesionalne usluge jasno navode prirodu tih usluga, kao i troškove i druge obaveze koje učesnici u istraživanju treba da prihvate.

Princip 6.b: Psihoterapeut prihvata dužnost da koriguje druge koji predstavljaju njegove profesionalne kvalifikacije ili asocijaciju vezanu za proizvode ili usluge na način koji nije u skladu sa ovim smernicama.

Princip 6.c: Individualne dijagnostičke i terapijske usluge pružaju se samo u kontekstu psihoterapeutskog odnosa. Kada se daju lični saveti putem javnih predavanja ili demonstracija, novinskih članaka, radio ili televizijskih programa, pošte ili sličnih medija, psihoterapeut koristi najaktuelnije relevantne podatke i profesionalno rasuđuje na najvišem nivou.

Princip 6.d: Najave za «grupe za lični razvoj», grupne seanse sa posebnim interesovanjima, kurseve, klinike, obuku i agencije daju jasnu informaciju o svrsi i jasan opis iskustva ili obuke koja se pruža. Edukacija, obuka i iskustvo personala navodi se na odgovarajući način i dostupni su pre započinjanja rada grupe, kursa za obuku ili davanja usluga. Jasno se navode novčane naknade i sve druge ugovorne obaveze pre uzimanja učešća.

Princip 6.e: Psihoterapeuti koji su angažovani na razvoju ili promociji psihoterapeutskih tehnika, proizvoda, knjiga ili drugih sličnih stvari koje su predmet komercijalne prodaje, čine razumne napore da obezbede da najave i reklame budu prezentirane na profesionalan, naučno prihvatljiv, etičan i faktički informativan način.

Princip 6.f: Psihoterapeuti predstavljaju nauku i veštinu psihoterapije i pružaju svoje usluge, proizvode i publikacije pošteno i tačno, izbegavajući pogrešna tumačenja usled senzacionalizma, preterivanja ili površnosti. Psihoterapeuti su vođeni primarnom dužnošću da pomognu javnosti da dolazi do sudova, mišljenja i izbora na osnovu informacija.

Princip 6.g: Kao nastavnici, psihoterapeuti se staraju da izjave u katalozima i rezimeima kurseva budu tačne i da ne dovode u zabludu, posebno u smislu tema koje su pokrivene, osnova za evaluaciju progresa i prirodu iskustva koje se stiče na kursu. Najave, brošure ili reklame koji opisuju radionice, seminare ili druge edukativne programe tačno opisuju publiku kojoj je dati program namenjen kao i kriterijume za izbor, obrazovne ciljeve i prirodu materijala koji se pokriva.

Ove najave takođe na adekvatan način predstavljaju obrazovanje, obuku i iskustvo psihoterapeuta koji izvode program kao i sve novčane nadoknade.

7. PRAVO NA JASNU I ISTINITU INFORMACIJU

Opšti princip: Na početku psihoterapeutskog tretmana, od psihoterapeuta se traži da skrenu pažnju klijentima na njihova prava, sa posebnim akcentom na sledeća:

- psihoterapeutsku metodu koja se koristi,
- trajanje i obim terapeutske relacije,
- finansijski uslovi tretmana,
- poverljivost,
- postupak podnošenja žalbi.

Klijentu treba dati mogućnost da odluči da li želi da uđe u psihoterapiju i, ako to želi, sa kim. Informacije koje se daju klijentima moraju biti činjenično tačne/objektivne i istinite. Bilo kakvo reklamiranje koje je površno ili navodi na pogrešne zaključke je nedopustivo.

8. TEHNIKE PROCENE

Opšti princip: Prilikom razrađivanja, publikovanja i primene psihoterapeutskih ili psiholoških tehnika procene, psihoterapeuti maksimalno nastoje da unaprede dobrobit i najbolje interese klijenta. Oni ih čuvaju od zloupotrebe rezultata procene. Oni poštuju pravo klijenta da zna rezultate, tumačenja koja su data, kao i osnove za zaključke i preporuke. Psihoterapeuti daju sve od sebe da sačuvaju bezbednost testova i drugih tehnika procene u granicama svojih zakonskih ovlašćenja. Oni teže da osiguraju adekvatno korišćenje tehnika od strane drugih.

Princip 8.a: Prilikom korišćenja tehnika procene, psihoterapeuti poštuju pravo klijenata da dobiju potpuna objašnjenja o prirodi i svrsi tehnika na jeziku koji klijenti mogu razumeti, izuzev ukoliko je unapred dogovoreno da se ovo pravo eksplicitno izuzima. Kada objašnjenja daje neko drugi, psihoterapeuti postavljaju procedure koje obezbeđuju adekvatnost ovih objašnjenja.

Princip 8.b: Psihoterapeuti odgovorni za izradu i standardizaciju psiholoških testova i drugih tehnika procenjivanja koriste ustaljene naučne postupke i poštuju relevantne nacionalne, institucionalne ili organizacione standarde.

Princip 8.c: Pri izveštavanju o rezultatima procene, psihoterapeuti ukazuju na sve eventualne rezerve koje postoje u pogledu validnosti ili pouzdanosti vezane za okolnosti u kojima se vrši procena ili neadekvatnost normi za lica koje se testira. Psihoterapeuti nastoje da osiguraju da rezultate procena i njihova tumačenja ne zloupotrebe druga lica.

9. ISTRAŽIVANJA U PSIHOTERAPIJI

Opšti princip: Odluka da se sprovede istraživanje zasniva se na promišljenom sudu individualnog psihoterapeuta o tome kako da na najbolji način da doprinos nauci i dobrobiti čoveka. Kada donese odluku da sprovede istraživanje, psihoterapeut razmatra alternativne pravce u koji bi energija i resursi potrebni za istraživanje mogli da se ulože. Na osnovu ovog razmatranja, psihoterapeut vrši istraživanje s obzirom i brigom za dostojanstvo i dobrobit ljudi koji učestvuju i sa znanjem o propisima i profesionalnim standardima koji upravljaju sprovođenju istraživanja u kojima učestvuju ljudska bića.

Princip 9.a: Prilikom planiranja studije, psihoterapeut koji sprovodi istraživanje (istraživač) dužan je da izvrši brižljivu evaluaciju njene moralne prihvatljivosti. U onoj meri u kojoj odmeravanje naučnih i humanih vrednosti nagoveštava kompromitovanje bilo kog principa, istraživač ima isto toliku odgovornost da potraži etički savet i preduzme stroge mere predostrožnosti kako bi zaštitio učesnike.

Princip 9.b: Istraživač uvek zadržava odgovornost za obezbeđivanje etične prakse u istraživanju. Istraživač je takođe odgovoran za etično postupanje prema učesnicima istraživanja od strane saradnika, pomoćnika, studenata i zaposlenih, od kojih svi, međutim, imaju istu takvu obavezu.

Princip 9.c: Izuzev u istraživanjima minimalnog rizika, istraživač postiže jasan i pošten dogovor sa učesnicima istraživanja pre nego što uzmu učešća, a koji razjašnjava obaveze i odgovornosti svakoga od njih. Istraživač ima obavezu da održi sva obećanja i sve ono na šta se obavezao ovim sporazumom. Istraživač obaveštava učesnike o svim aspektima istraživanja za koje se osnovano može pretpostaviti da mogu uticati na spremnost učesnika i objašnjava sve druge aspekte istraživanja o kojima se učesnici rasputuju. Propust da se na ovakav način u potpunosti otkriju pojedinosti pre pribavljanja obaveštene saglasnosti zahteva dodatne mere za zaštitu dobrobiti i dostojanstva učesnika u istraživanju. Istraživanja sa decom ili sa učesnicima (subjektima) koji su hendikepirani na način koji ograničava njihovu sposobnost razumevanja i/ili komunikacije zahtevaju posebne postupke zaštite.

Princip 9.d: Metodološki zahtevi neke studije mogu učiniti da prikrivanje ili obmana izgledaju neophodni. Pre izvođenja takve studije, istraživač ima posebnu dužnost da (i) utvrdi da li je primena takvih tehnika opravdana potencijalnom naučnom, obrazovnom ili implicitnom vrednošću studije; (ii) utvrdi da li postoje alternativni postupci koji ne koriste prikrivanje ili obmanu; i (iii) obezbedi da se učesnicima daju zadovoljavajuća objašnjenja što je pre moguće. Postoji pretpostavka da se ovakve tehnike ne koriste.

Princip 9.e: Tamo gde je neophodno, od psihoterapeuta se zahteva da vrše istraživanja i rade interdisciplinarno sa predstavnicima drugih nauka za dobrobit klijenta. U interesu naučnog i teoretskog napretka psihoterapije, psihoterapeuti treba da učestvuju u odgovarajućim istraživačkim projektima. Psihoterapeutska istraživanja kao i publikacije podložni su gore navedenim etičkim smernicama. Interesi klijenta su najvažniji.

Princip 9.d: Informacije o učesnicima istraživanja do kojih se dođe u toku istraživanja poverljivi su izuzev ukoliko se prethodno ne dogovori suprotno. Kada postoji mogućnost da drugi dođu do

takvih informacija, ovakva mogućnost, zajedno sa planovima za zaštitu tajnosti objašnjava se učesniku kao deo postupka za pribavljanje saglasnosti na osnovu potpune obaveštenosti.

10. KONKRETNE ZABRANE

Od psihoterapeuta se zahteva da rade odgovorno, posebno s obzirom na posebnu prirodu psihoterapeutskog odnosa koji se gradi na poverenju i izvesnom stepenu zavisnosti. Neodgovornost na planu poverenja i zavisnosti u psihoterapeutskom odnosu predstavlja ozbiljan propust u tretmanu. Sledeće zabrane moraju se poštovati: Psihoterapeut ne sme seksualno iskorišćavati svog klijenta. Psihoterapeut ne sme emocionalno iskorišćavati svog klijenta. Psihoterapeut ne sme socijalno iskorišćavati svog klijenta. Psihoterapeut ne sme finansijski iskorišćavati svog klijenta. Psihoterapeut ne sme obmanjivati svog klijenta. Psihoterapeut ne sme otkriti poverljive informacije koje mu otkrije klijent. Psihoterapeut ne sme da se bavi nikakvom «terapijom» koja je u stvari samo prikrivena policijska mera. Psihoterapeut ne sme dopustiti da se religiozni, nacionalni, rasni, političko-partijski ili društveni stavovi nađu na putu između njegove profesionalne dužnosti i njegovog klijenta.

11. SMERNICE ZA OBUKU U OBLASTI ETIKE

Gore navedene etičke smernice primenjuju se na odnos između onog edukatora i lica koje se edukuje na adekvatan način, između kolega, studenata, učesnika u istraživanju i članova društva. Psihoterapeuti su u potpunosti obavešteni o Etičkim principima EAP. Psihoterapeuti su u potpunosti obavešteni o Etičkom kodeksu svog nacionalnog udruženja i obavezni su da ga poštuju. Praćenje najnovijih standarda u oblasti etike je odgovornost svih članova udruženja. Nacionalno udruženje redovno će organizovati seminare o etici.